

कोरडवाहू फळझाडांना द्या संतुलित खते

डॉ. आदिनाथ ताकटे
मृद शास्त्रज्ञ
महात्मा फुले कृषि विद्यापीठ, राहुरी

फळझाडांच्या लागवडीचे यशापयश हे जमीन, हवामान, खत व्यवस्थापन आणि पाणी पुरवठा यावर विशेष अवलंबून आहे. यापैकी खत व्यवस्थापनास अनन्य साधारण महत्व आहे. फळझाडांची लागवड केल्यानंतर नियमित आणि भरपूर उत्तम दर्जाची फळे येण्यासाठी जमीन सुपीक ठेवणे जरूरीचे आहे.

फळझाडांची वाढ आणि त्यावर होणारी फलधारणा जमिनीतून मिळणाऱ्या पोषक अन्नद्रव्यावर आणि स्थानिक हवामानावर अवलंबून असते. त्यामुळे या दोन महत्वाच्या बाबीपैकी जमिनीच्या सुपिकतेकडे लक्ष देणे अत्यंत महत्वाचे आहे. जमिनीच्या सुपिकतेकडे दुर्लक्ष झाल्यास झाडांची वाढ कमी होते आणि झाडे किडी व रोगास बळी पडतात. झाडांची वाढ निकोप व्हावी म्हणून योग्य मशागत, तणांचा बंदोबस्त, खतांचा संतुलित पुरवठा, सेंद्रीय पदार्थांचे आच्छादन म्हणून वापर, आच्छादनाची पिके, आंतरपिके इत्यादी मार्गांनी जमिनीची सुपिकता चांगली ठेवणे फायदेशीर ठरते.

फळझाडांच्या लागवडीसाठी योग्य आकाराचा खड्डा, (तक्त्यात दिल्याप्रमाणे) योग्य अंतरावर एप्रिल-मे महिन्यातच खोदावेत. उन्हाळ्यात खड्डे तापू द्यावेत. खड्डा भरताना तळाला पालापाचोळा टाकून १५ ते २० किलो चांगले कुजलेले शेणखत व पोयटा माती व १ ते १.५ किलो सिंगल सुपर फॉसफेट व ५०-१०० ग्रॅम फॉलीडॉल पावडर यांच्या मिश्रणाने जून च्या पहिल्या आठवड्यात भरून घ्यावा. दोन चांगले पाऊस पडून गेल्यावर सर्वसाधारणपणे जून- जुलै महिन्यात रोपांची/कलमांची लागवड करावी. रोपे/कलमे खात्रीशीर रोपवाटिकेतूनच खरेदी करावीत.

● कोरडवाहू फळझाडांच्या लागवडीचे अंतर, हेक्टरी झाडांची संख्या आणि प्रमुख जाती :

फळझाड	लागवडीच्या खड्ड्याचा आकार (से. मी.)	लागवडीचे अंतर (मीटर)	हेक्टरी झाडांची संख्या	एकरी झाडांची संख्या	प्रमुख जाती
सीताफळ	३० x ३० x ३०	५ x ५	४००	१४०	बालानगर, फुलेपुरंदर, फुले जानकी
बोर	६० x ६० x ६०	५ x ५	४००	१४०	उमराण, कडका, चुहारा, मेहरुण, नरेंद्र बोर न १, फुले शबरी
चिंच	१ x १ x १	१० x १०	१००	४०	प्रतिष्ठान, न.२६३, अकोला स्मृती
जांभूळ	१ x १ x १	१० x १०	१००	४०	कोकण वहाडोली, स्थानिक
आवळा	१ x १ x १	७ x ७ ८ x ८	२०४ १५६	८० ६२	कृष्ण, कांवन, वकैया, गिलम
कवठ	१ x १ x १	१० x १०	१००	४०	एल्लोरा, स्थानिक

सर्वसाधारणपणे फळझाडांना जून-जुलै, सप्टेंबर-ऑक्टोबर व जानेवारी- फेब्रुवारी या महिन्यात खते द्यावीत. परंतू खते देताना प्रत्येक फळझाडाचा बहार येण्याचा व फळे पक्व होण्याचा कालावधी लक्षात घेऊन खते द्यावीत. सर्वसाधारणपणे जून-जुलै महिन्यात संपूर्ण शेणखत अथवा कंपोस्ट खत, संपूर्ण स्फुरद व पालाश ची मात्रा द्यावी. नत्राची मात्रा एक ते दोन हफत्यात विभागून द्यावी. खते देण्यापूर्वी तज्ञांचा सल्ला घ्यावा.

खताची मात्रा देताना मोठ्या विस्ताराखाली खोडापासून १ मी. लांब, ४० ते ५० से.मी. रुंद आणि १५ से.मी. खोल वर्तुळाकार चर काढावा. प्रथम चरात पालापाचोळा आणि शेणखत नंतर रासायनिक खते सर्व बाजूनी टाकावी नंतर चर मातीने बुजवावा.

● **सिताफळ:** पूर्ण वाढलेल्या (४ वर्ष व नंतर) झाडास ३० ते ४० किलो शेणखत, २५०:१२५:१२५ ग्रॅम नत्र:स्फुरद:पालाश प्रती झाड (५५० ग्रॅम युरिया, ८०० ग्रॅम एसएसपी व २०० ग्रॅम एमओपी) प्रती वर्ष द्यावे. नत्र दोन समान हफत्यात विभागून द्यावे. शेणखताबरोबर अॅझोस्फिरिलम व पीएसबी या जीवाणू खतांचा वापर करावा.

● **बोर:** पूर्ण वाढलेल्या (५ वर्ष व नंतर) झाडास शेणखत ५० किलो प्रती झाड छाटणी नंतर द्यावे. २५०:२५०:५० ग्रॅम नत्र:स्फुरद:पालाश प्रती झाड (अर्धा किलो युरिया, दीड किलो एसएसपी व एक किलो एमओपी) प्रती वर्ष द्यावे. नत्र दोन समान हफत्यात विभागून द्यावे.

● **आवळा:** पूर्ण वाढलेल्या (५ वर्ष व नंतर) झाडास ५० किलो शेणखत ५००:२५०:२५० ग्रॅम नत्र:स्फुरद:पालाश प्रती झाड (१ किलो युरिया, दीड किलो एसएसपी व अर्धा किलो एमओपी) प्रती वर्ष द्यावे. नत्र दोन समान हफत्यात विभागून द्यावे.

● **जांभूळ:** पूर्ण वाढलेल्या (५ वर्ष व नंतर) झाडास ५० किलो शेणखत ५००:२५०:२५० ग्रॅम नत्र:स्फुरद:पालाश प्रती झाड (१ किलो युरिया, दीड किलो एसएसपी व अर्धा किलो एमओपी) प्रती वर्ष द्यावे. नत्र दोन समान हफत्यात विभागून द्यावे.

● **चिंच:** पूर्ण वाढलेल्या (५ वर्ष व नंतर) झाडास ५० किलो शेणखत ५००:२५०:२५० ग्रॅम नत्र:स्फुरद:पालाश प्रती झाड (एक किलो युरिया, दीड किलो एसएसपी व अर्धा किलो एमओपी) प्रती वर्ष द्यावे. नत्र दोन समान हफत्यात विभागून द्यावे.

● **कवठ:** पूर्ण वाढलेल्या (५ वर्ष व नंतर) झाडास ५० किलो शेणखत ३५०:२५०:२५० ग्रॅम नत्र:स्फुरद:पालाश (पाऊण किलो युरिया, दीड किलो एसएसपी व अर्धा किलो एमओपी) प्रती झाड प्रती वर्ष द्यावे. नत्र दोन समान हफत्यात विभागून द्यावे.

(संपर्क: +९१ ९४०४०३२३८९)

